Trädkryparen - flyttar över Östersjön*

Jan Pettersson

Denna höst har det varit sparsamt med invasionsflyttande fåglar på Ottenby, men vissa mindre rörelser har vi dock sett. Invasionsrörelser förekommer hos så kallade stannfåglar vissa år då födan tryter i deras ordinarie häckningsområden.I år har det gällt större hackspett, nötskrika, nötkråka, stjärtmes men framförallt trädkrypare.

Totalt har det denna höst fångats hela 140 trädkrypare i Ottenbys standardiserade fångst. Över 100 har tidigare endast noterats 4 höstar av 47 (1957, 1972, 1975 och 1988). Denna lilla skogsfågel, som bara väger tio gram, otroligt väl anpassad till ett liv på trädstammar, kan göra långflyttningar på 300-500 km[1].

Flyttningsmånaden oktober

Det är under oktober månad som invasionsrörelserna hos trädkryparen koncentreras (figur 1). De trädkrypare som fångas på Ottenby redan i slutet av juni, juli och under augusti kommer med stor sannolikhet från den lokala ungfågelrörelsen från Ottenby lund, där den häckar talrikt. Att arten har sin höstflyttningsmedian kring 10 oktober stämmer väl överens med bl a blåmes och talgoxe, som har liknande flyttningsrörelser[2,3].

Varifrån och varthän?

En trädkrypare ringmärkt på Ottenby 24.10 1981 kontrollerades under följande vår på den danska fågelstationen Christiansø norr om Bornholm. Detta är Ottenbys enda långfynd av arten. Totalt finns endast åtta långfynd från hela Sverige (figur 2)[4].

Figur 1. Tidsfördelningen för antalet fångade och ringmärkta trädkrypare på Ottenby fågelstation höstarna 1978-92. Fångsten hösten 1993 är uttryckt i stapeldiagram. Sommarfångade trädkrypare är sannolikt fåglar från Ottenbylund, medan trädkrypare under september.oktober är långflyttare.

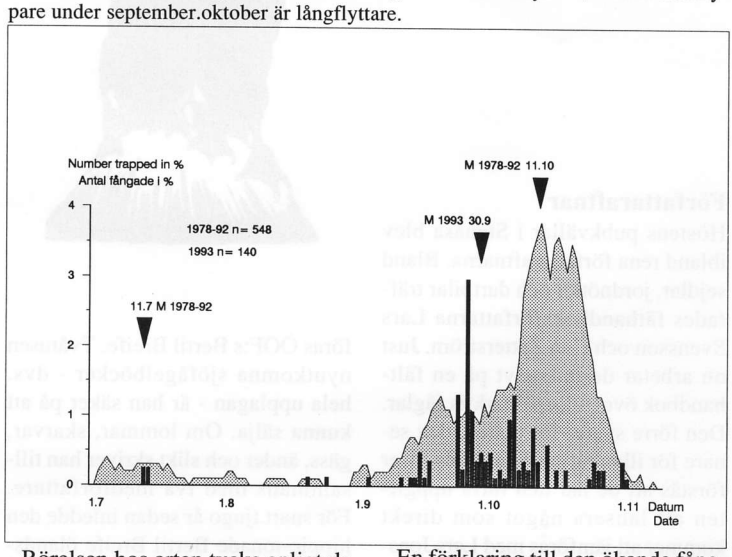

Rörelsen hos arten tycks enligt de åtta svenska fynden spridas åt alla olika håll och kanske är denna lilla fågel starkt vindberoende i valet av vinterplats, ungefär som gäller för kungsfågeln[5]. Tittar vi på Ottenbys två senaste invasionshöstar visar fångsten på vindberoende (figur 3) med högre fångster i NE-E sektorn och S-SW sektorn. Att invasionsfåglar är vindberoende i större grad än andra flyttfåglar har visats av att bl a talgoxar kan i medvind driva och passera över Östersjön[2].

Att vi på Ottenby fångar fler trädkrypare i vindar från NE-ESE sektorn talar för att individerna kommer från denna sektor. Att ostvindar transporterar över fåglar som häckar öster om oss har tidigare visat sig gälla både rariteter och andra talrikare fåglar[6].

En förklaring till den ökande fångsten stundtals kan var att fåglarna hindras att lämna ön, om de NE-ESE vindarna ersätts av vindar från SSV-VSV. detta ger en motvindsökning så att fåglarna inte kommer iväg i önskad riktning från ön. Hårt tolkat skulle allt detta visa på att de trädkrypare vi på Ottenby fångade under invasionerna 1988 - 1993, härstammar från områden öster om oss, förslagsvis Estland, Lettland och kanske i någon mån också från Gotland. Flyttningsriktningen är då SSV-VSV, vilket också vårt enda fynd visar. Men, som sagt, de övriga svenska återfynden visar på stor variation mellan år och plats.

Vårankomsten

På våren anländer trädkryparna till Ottenby med kulmen kring månads-

*Meddelande nr 147 från Ottenby fågelstation

Figur 3. Ottenbys trädkryparfångst september-oktober invasionshöstarna 1988 och 1993, uttryckt efter fångsten i rådande vindriktning fångstmorgonen kl 07 vid Ottenby.

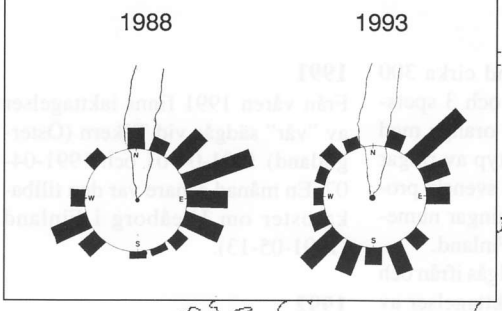

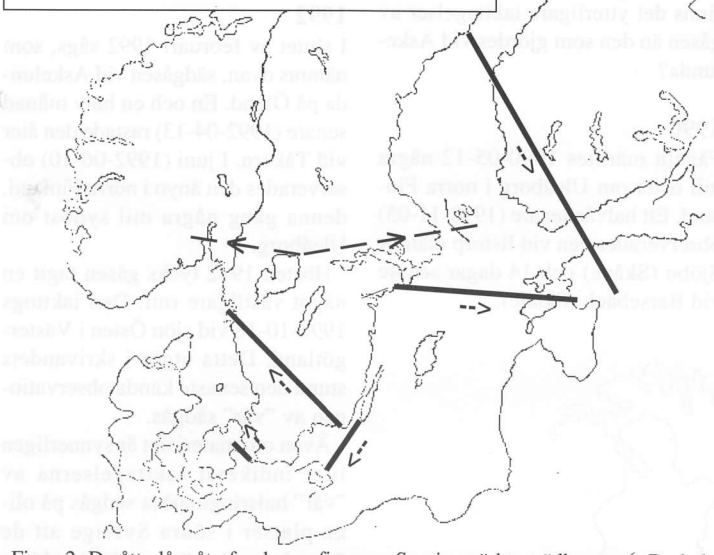

Figur 2. De åtta långåterfynd som finns av Sverigemärkta trädkrypare[6]. De heldragna linjerna förbinder märkplats med fyndplats om fyndet gjorts samma säsong, annars streckad linje.

Figur 4. Tidsfördelningen för vårfångsten av trädkrypare på Ottenby 1978-92.

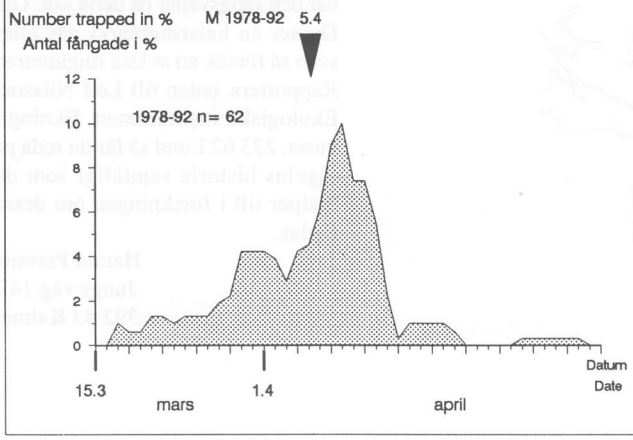

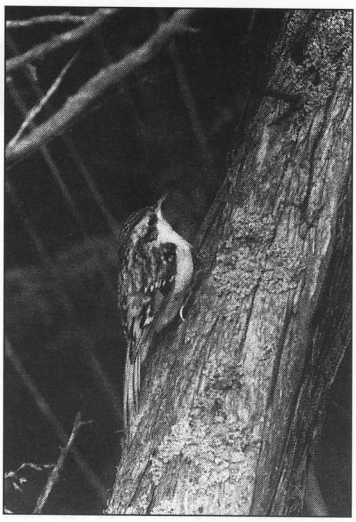

I skydd från vinden - en trädkrypare.
Foto: Karl-Erik Fridzén

skiftet mars-april (figur 4). Vårens antal är endast 10% av höstens, vilket skulle kunna betyda att endast 1 på 10 av trädkryparna som sträcker iväg på hösten kommer tillbaka på våren. Så är det troligen inte, då invasionsfåglar i många fall återflyttar samma höst. Dessutom är Ottenby troligen ingen stor flyttväg för trädkrypare på våren. En omvänd tolkning ger då att mer än 10% av utflyttarna kommer tillbaka efter invasionen.

Referenser

1. SOF 1990. Sveriges fåglar.
2. Lindholm, C-G. 1978. Talgoxens sträck över Östersjön höstarna 1975 och 1976. Anser, suppl. 3: 145-153.
3. Pettersson, J. 1981. Ruggning och geografiskt ursprung hos talgoxen Parus major vid Ottenby. VF 40:461-466.
4. Ringmärkningscentralen 1993. Report on Swedish Bird Ringing for 1991. Naturhistoriska riksmuséet.
5. Kania, W. 1983. Preliminary remarks on the migration of North European Goldcrest *Regulus regulus*. Ornis Fennica, Suppl. 3:29-30.
6. Gezelius, L & Hedenström, A. 1988. Vindens inverkan på fångsten av rödhake *Erithacus rubecula* och kungsfågel *Regulus regulus* vid Ottenby. VF 47:9-14.

Jan Pettersson
Ottenby fågelstation
Pl 1500
380 65 Degerhamn